

HADHÁZY Zsuzsa

Kutya-titok

Mindazoknak, akik 2002. január 31-én megszavazták azt a titoktörvényt, amelyhez hasonló még az aranykorban, boldogult legszerelettebbünk életében sem volt érvényben.

Amikor reggel elmentem, még egészen jól volt. Igaz, az órákkal eelőtt történt. Azóta sok víz lefolyt ott, ahol le kellett folynia, s egy nap – ezt tudjuk mindnyájan – a kutya életében nem annyi, mint az ember életében. Én egy nap alatt – általában, bár nem mindig – egy napot öregszem, de bölcsőbbé is válok egyúttal (aminek viszont nem örövendek feltétlenül, mert néha felettébb unalmas bölcsnek lenni). Mackó kutyám viszont egy nap alatt több hetet öregszik, anélkül hogy bölcsőbbé válna. Mert ő a maga módján már régóta bölcs. Bölcs, mert csupán életműködéseire figyel, arra, hogy egyék, mert ha nem eszik, nem tud futkározni, arra, hogy igyék, mert ha nem iszik, nem tud ugrani, arra, hogy melegben legyen, mert ha fázik, akkor reszket. A vele beszélők hangjából kiszűri a haragot, a dühöt, az ellenérzést, a félelmet, s ha ezeket megérzi, védekezik, mint minden normális élőlény; kiszűri a szeretetet, az örömet, a jókedvet, s olyankor szemmel láthatóan a füle hegyéig előnti a biztonság, a nyugalom, az elégedettség, és eszébe sem jut akár csak meg is ugatni valakit. Más persze, ha tulajdonában érzi háborgatva magát. De még ebben is megértő, mert ő sem akar senkit tulajdonában háborgatni. Persze a csontjait nem engedi. Ez az ő szabadsága: megvédeni a csontjait, a jogát, hogy ugasson és védekezzen, ha támadási szándékot szimatol.

Ezért lepődtem meg, amikor a múltkor hazaérve nem jött előmbe köszönni, nem csóválta örömeiben a farkát, még csak nem is morgott barátságosan, hogy na végre, gazdi, megint hol tekeregtél e nyit, már rég itt volna a vacsora ideje.

Csak néztem rá beszédes szemével, s egy kicsi figyelmeztetést véltem kiolvasni pillantásából. Nem tudtam mire vélni. Gyorsan le-

Antik Sándor: Rajz, 2002

zartam a reggel nyitva felejtett rádiót, gondoltam, biztos elege volt már a mindenfajta zenéből, no meg persze a hírekből, és elkezdtem készíteni neki a vacsorát. Közben beszéltem hozzá: egész napi egyedüllet után, tudtam, szüksége van az emberi hangra. Csak mondtam a magamét, hogy mindjárt elmegyünk sétálni, mindjárt kész a vacsora, miért nem jössz ide, miért nem vakkantasz, mordulsz egyet, de semmi jele nem volt annak, hogy értené, vagy hogy egyáltalán észrevenné, hogy valaki beszél hozzá. Te aztán nagyon megharagudtál rám, simogattam meg, de elkapta a fejét, s csak nézett rám szomorúan. Mondj már valamit, biztattam, de hiába. Gyere, elmegyünk sétálni, meglátogatjuk Dömét, de aztán nehogy le tépd a fél fülét, mint jómúltkorjában! Engedelmesen bedugta a fejét a porázba, s jött mellettem, de minden utcasarkon, minden viláryoszlópnál, minden piros-sárga-kékre mázolt rúdnál rám nézett, mielőtt felemelte volna a lábát, mintha azt kérdezné, szabad-e. Nem értettem. Elmentünk Néro kapuja előtt, Néro ugatva köszöntötte, Mackó lehajtott fejjel ment tovább, mintha nem akarná hallani, amit a másik mond. Dömére oda se bagózott, s mikor gazdijaitól egy csontot kapott azzal, hogy de aztán titokban edd meg, nehogy Döme meglássa, megint csak rám nézett szomorúan, s látható erőszakkal – otthagya a csontot, és kivonult az udvarról.

Most már igazán nem érttem semmit. Mentem mellette, bandukoltam hazafelé, s törtem a fejem, mi történhetett. Nem tudtam rájönni. Otthon eléje tettem a vacsorát, s mikor láttam, hogy csak nézi, megsimogattam: egyél csak nyugodtan. Hálásan rám pillantott, és azonnal lefetyelni kezdett. Ha nem titok, mondod el, mi történt? – akartam mondani, de csak a „titok” szóig jutottam, a kutya felkapta a fejét, szemrehányóan rám nézett, s otthagya a tálját bevonult a vackába. Titok?! – néztem rá hüledezve. Lehajtotta a fejét. Nem szabad beszélni róla?! – csak pislogott. Egyáltalán nem szabad beszélni? – hüledeztem. De miért? Nézettem rá kétségbeesetten. Na

jó, mondtam, most elmegyek, de ha hazajövök, mindent megbeszélünk, s nyúltam a kabátom után.

Úgy pattant fel a vackáról, mint egy gumilabda. Utoljára akkor láttam így felpattanni, amikor még ifjú és szerelmes korában megkötötte a választottját. Odacövekelt magát az ajtóhoz, és se jó szóra, se fütyre, se szidásra nem volt hajlandó onnan elmozdulni. Azóta egyetlenegyre szóra reagál. Mihelyt azt hallja, hogy titok, felborzolódik aszöre, s olyankor – néha – még morogni is képes. De csak olyankor. Nem enged kilépni a lakásból. Nem enged telefonálni. Ha cseنگetnek, nem enged kaput nyitni.

Be vagyunk zárva. Ülünk, nézzük egymást, s én néha halkan odalehelem: titok. Olyankor halkan nyuszít. Másnak nem mondok semmit, intek megnyugtatóan. Ő azért állandóan figyel, nehogy valahogy kiszökjek, és elkezdjek beszélni.

Pedig nem kellene félnie. Beláttam, igaza van. Csak akkor lehetek biztos abban, hogy nem árulok el valamilyen titkot, ha hallgatom. De csak akkor hallgathatok, ha nem kerülök emberközelpbe.

Itt bent biztonság van, csönd.

Kutyalagyek, ha nem fogok még arra is vigyázni, amit suttoგva a kutyaómnak mondok.

HADHÁZY ZSUZSA 1952-ben született Kolozsváron. Közíró, a *Provincia* lapszerkesztője. Kisesszé, publicisztikai írások a romániai magyar lapokban.

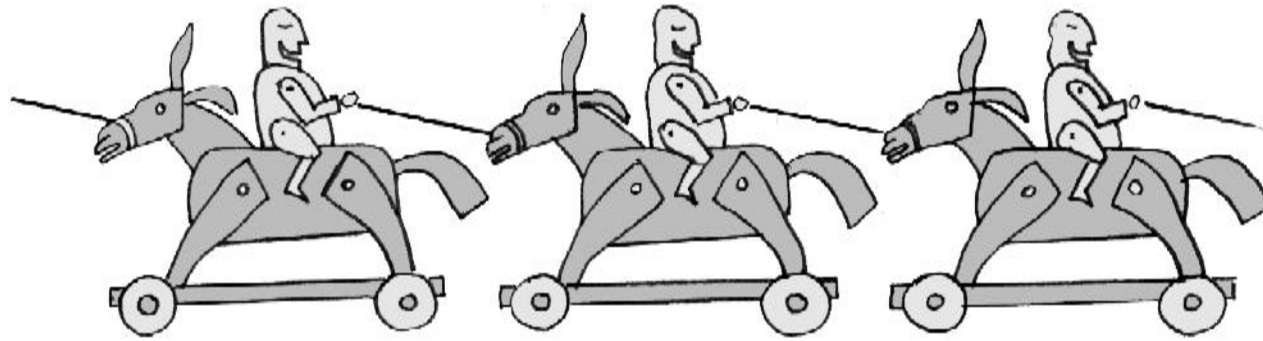
CSOMA Botond

Regionalizmus versus centralizáció

Néhány erdélyi értelmiségi kezdeményezése, hogy régiók kialakításával valósítsák meg az ország közigazgatási rendszerének reformját. Adáz vitát váltott ki a politikában és a sajtóban. A parlamentnek és a fontosabb politikai pártoknak eljuttatott pragmatikus dokumentum alagpondolata, hogy bizonyos jogi és közigazgatási hatásköröket a már létező fejlesztési régiók vagy Románia történeti tartományainak szintjén létrehozandó regionális tanácsokra ruházzanak át. A *Memorandumot* aláírók véleménye szerint ez az intézkedés a jelenlegi korrupció és bürokrácia csökkenését eredményezné, és növelné a közigazgatási rendszer hatékonyságát. E szándékok megvalósulása meggyorsítaná Románia EU-csatlakozási folyamatát is.

A politikai élet szereplőinek és a közvélemény egyes alakítóinak reakciója enyhén szólva furcsa volt. Sértő jelzőkkel illették az aláírókat, és így kezdettől fogva kizárták a józan, szenvedélymentes megközelítés lehetőségét. Mintha az, aki Románia állami vagy közigazgatási struktúráját illetően más véleményen van, szükségszerűen hülye vagy legjobban esetben gyanús, titkos érdekek által motivált lenne.

Ennek az eszmék terén megnyilvánuló türelmetlenségnek mélygyökerező hagyománya van a hazai gondolkodásmódban. Emlekezzünk például, hogy milyen botrány tört ki néhány történésznek az alternatív történelemkönyvek bevezetésével való próbálkozása miatt. Létezik néhány tabutéma, melynek kapcsán lehetetlen nyilvános vitát kezdeményezni. Ha valaki mégis megkísérel, szentségörönek tartják, aztán megbélyegzik és kiközösítik. Ez a magatartás leginkább azokkal a bírálókkal szemben nyilvánul meg, amelyek a történelmet vagy az államszervezést érintik, és ellent-

Antik Sándor: Rajz, 2002

mondanak a szóban forgó területen elfogadott többségi álláspontnak.

Ez a türelmetlenség részben a totalitárius, parancsuralmi korszakból örökölt csordaszellem következménye. Olyan leninista jellegű elemeket azonosíthatunk benne, mint például „aki nincs velünk, az ellenünk van”. Ilyen eszközökkel próbálnak minden jól meghatározott témára vonatkozó kritikai szellemet elfojtani. Ebben avitában többször is a nemzeti érdekre hivatkoznak. A valós nemzeti érdeket nyilván csak azok ismerik, akik feldühödnek, ha eltérő véleményt hallanak. A többiek vagy „tévelygők”, vagy szakmailag sikertelen, frusztrált értelmiségiek, akik most a nagyközönség figyelmét akarják magukra terelni, ahogy azt Dăncu úr említette egy

televízióműsorban. Érdemes természetesen hozzátenni, hogy amit fentebb említettem, az része a nálunk még törékeny politikai kultúrának és polgári szellemnek.

Sajnos, a kollektív tudatalatti szintjén minden olyan törekvést, amely új közigazgatási vagy területi képződmény kialakítására irányul, Románia területi egységét veszélyeztető kezdeményezéssel azonosítanak. Természetesen vitatható a memorandumok által javasolt új politikai és közigazgatási egységek életképessége. Felvetődhet a kérdés, hogy nem növelik-e ezek az új struktúrák a korrupciót vagy a bürokráciát. A *Memorandum*, amint azt aláírói is leszögezték, nem változtathatatlan, nyilvánosságra hozatalával csupán a kormányzottak egyetértésével való kormányzás, vagyis a republikanizmus és a részvételi demokrácia kritériumainak megfelelő nyilvános vita kezdeményezését kívánták. Amint az a politikai mezőny bizonyos szereplőitől várható volt, reakciójuk nemzeti vonatkozásokat tartalmazott. Azzal riadóztattak, hogy a javaslat szétzúzza a nemzeti egységet, minden román évszázados küzdelmének eredményét. Elmondták, hogy több ezer román halt meg a nagy egyesülés nemzeti eszményének megvalósításáért. Igen, ez tökéletesen igaz. Nem tudom azonban felfogni, hogy egyesek miért nem értik meg: a jogi és a közigazgatási rendszer megreformálása nem jelenti értelemszerűen sem a nemzeti egység szétrombolását, sem Románia felosztását kisebb területi egységekre. Nem hiszem, hogy bárki is ezt akarná. Ez a történelmi érvekre hagyatkozó hamis megközelítés ördöginek minősít minden kezdeményezést, amely bizonyos változásokat javasol Románia állami szerkezetét illetően. Tisztelet politikasainknak lehetne annyi ítélőképességük, hogy meg tudjanak különböztetni két különböző dolgot. Csakhogy a nemzeti zászló lobogtatása nagyon hatékonyan elhárít mindenféle, az ország közigazgatási vagy állami struktúráját érintő vitát. Például hallgatólagosan el lehet tekinteni bizonyos megyék elégedetlenkedésétől a központi költségvetésből kapott összegek miatt, melyek jóval kisebbek, mint a megyék által oda beomlesztett összegek. És be lehet fogni a száját annak, aki hangot ad Bukarest centralizmusával szembeni méltatlankodásának. Így válik egyes politikusok kezében a nemzeti egység eszménye képzelt veszélyek túlméretezésével egyszerű eszközzé a közvélemény megtévesztésére. El tudná-e valaki hinni, hogy Németország föderális állami berendezkedése bármilyen módon ártana a német nemzeti egységnek?

Adrian Păunescu pedig afőlött való elképedésének adott hangot, hogy egyeseknek, Erdélyben például, transznetikus identitásuk lehet. Az egyén identitásának szerkezete többszintű. Lehetségesnek tartom, hogy egy személy adott szinten nem etnikai alapokon álló regionális identitással rendelkezik, ami természetesen nem jelenti azt, hogy lemond etnikai vagy nemzeti alapokon meghatározott identitásáról. A két identitás nem zárja ki egymást. Nem tartom elképzelhetetlennek, hogy egy erdélyi román vagy magyar, jól meghatározott nemzeti tudata mellett, erdélyi identitással is rendelkezzen. Ez az erdélyi identitás hozzájárulhatna az interetnikai kapcsolatok javulásához és a kölcsönös bizalom növeléséhez. Az ellenkező vélemények dacára meggyőződésem, hogy a regionális identitás nem öli majd fel a túlzott büszkeség formáját az ország többi részén élő románokkal szemben.

A *Memorandum* elsődleges címzettjei, a politikai pártok, az RMDSZ kivételével, ellenségesen viszonyultak a dokumentumhoz. Nem fogják megváltoztatni álláspontjukat mindaddig, amíg hazafias szövegek hangoztatásával értékes szavazatokhoz juthatnak. Éppen ezért az ilyen típusú kezdeményezéseket elsősorban a szavazóknak kellene címezni. A polgári társadalom fontos szerepet játszhatna ebben a folyamatban. Ilyenformán Románia állampolgárai véleményét nyilváníthatnának egy ilyen jellegű kezdeményezés időszertegeéről. Ugyanakkor ez az egyetlen módszer, amivel nyomás gyakorolható a politikai elitre, hogy rugalmasabb álláspontot képviseljen ebben a kérdésben. A *Memorandum* egyes aláírói hibát követtek el akkor, amikor utólag tett nyilatkozataikban elemezték az alkotmány 1. cikkelyét, amely a román állam egységes, nemzeti jellegét mondja ki, mert ez zavarokat okozott az aláírók szándéka tekintetében. Ezt a kérdést külön kellene tárgyalni.

Ismerve a hazai politikai és állampolgári viszonyokat, úgy gondolom, továbbra is agresszív reakciókra számíthatunk. Látna a kormányon levők elbizakodottságát, nem tudom megkerülni a kérdést: vajon Năstase úr teljesen biztos abban, hogy a „tévelygők” táborában nem fog gyarapodni?

Forditotta: KOZÁK Gyula

CSOMA BOTOND 1975-ben született Kolozsváron. A kolozsvári *Interethica* folyóirat munkatársa. *Reflexii asupra emigrării* (Reflexiók az emigrációról), *Interethica*, 2001. augusztus; *Vigilența națională* (Nemzeti éberség) *Interethica*, 2001. szeptember; *Politica és/vagy erkölcs*, *Szabadság*, 2001./december.